

ПОХВАЛА БРАТСТВУ

Ако постоји једна крилатица која описује најважније идеале модерног доба, то је позната парола француске револуције „слобода, једнакост, братство“. И док су прве две речи – „слобода“ и „једнакост“ у тренутку кад се парола појавила заиста звучале ново и свеже, дотле је ова трећа – „братство“ – изгледала као уљез, као идеја прокријумчарена из мрачне прошлости, када су људи били повезани једино сродством и цео свет делили само на сроднике и на крвнике. И можда је то један од разлога зашто су у протеклих двеста година и философи и политичари и обични људи најмање говорили управо о братству. О слободи су се писале и пишу се толике књиге и памфлети. О једнакости такође. А можда се још и највише расправљало о односу између ове две идеје. Братство су, међутим, за све то време помињали углавном само утописти, чудаци и левичари. Чак и родни лист француске револуције, Декларација о правима човека и грађанина, братство третира маћехински. Наиме, у њој су људима зајемчене и слобода и једнакост док братство није ни споменуто. Можда је разлог за то што оно, као што је речено, звучи некако анахроно, немодерно, чак помало племенски насупрот идејама личне слободе и правне једнакости тако примамљивим савременом човеку, који је индивидуа, као ниједан човек пре њега. Али можда постоји и један јачи разлог за ово занемаривање. Братство није искључиво политички, него је пре свега морални идеал! Оно је тешко достижан циљ, чак и за друштва која штите основне слободе грађана и признају њихову једнакост. Братство је племенит, никако сувишан, али некако сувише захтеван додатак овим главним идеалима. Због тога се на њему не инсистира. Чак и онда кад се братство не посматра с подозрењем, као неки реликт прошлости, већ с одобравањем, као пожељни додатак другим грађанским врлинама, оно се лако губи из видокруга и не проналази му се место које би морало да заузме.

Но, није најважније да се објасне разлози због којих је братство скрајнуто. Свако ко о братству као врлини данас хоће нешто да каже је попут жедног у пустињи: није му најпрече да открије разлоге због којих у пустињи нема воде, већ да пронађе оазу и утоли жеђ. Дакле, шта јесте, а шта није братство? Затим, у каквом је оно односу са слободом и једнакошћу? Да ли оно уопште треба да има места међу њима? Само одговори на та питања могу да утоле ову врсту наше жеђи.

Човек је од природе створен као друштвена животиња. Али да живећи у друштву с другима не остане животиња, тј. биће опседнуто само сопственим потребама, у човеку се развија и осећај припадности, везаности за друге. Због тога, осим што толерише друге, он се и придружује другима, дела с другима, штавише саосећа с њима и тако постаје део једне целине. Управо, постаје као брат с другим људима! И само тада кад је привржен заједници, кад је осећа као нешто своје, човек је спреман да понекад њеном добру подреди сопствену добробит, да чини нешто добро и за друге, а не само за себе. Зато је братство идеал који је усмерен ка добру других, ка добру заједнице.

Али ко чини ту заједницу? Према коме се осећа та блискост? Тако долазимо до наличја питања шта је братство, долазимо до питања шта братство није. Братство није заједница људи по крви, вери или нацији. Као политички идеал, братство значи блиску везу са свима другима у нашој политичкој заједници. То значи да су, идеално, браћа сви који живе у једној држави, без обзира на то којег су порекла, вере или нације. Међутим, братство није само политички, него је надасве морални идеал. А као морални идеал, братство је још и мање ускогрудо – оно као и сви морални идеали тежи да буде универзално, те стога у „братски“ круг људи укључује и сва друга људска бића, а не само она која живе с нама у истој држави.

Конечно, каква је веза и да ли је она уопште могућа, између братства с једне и слободе и једнакости с друге стране? Јер, јасно је да су и слобода и једнакост окренути појединцу, док је братство усмерено ка заједници. Ове прве повлађују човековом, од природе усађеном егоизму, док братство апелује на осећај припадности заједници и захтева да будемо солидарни с другима. Братство тражи да појединац буде у служби заједнице, док слобода и једнакост траже да заједница служи остварењу његове слободе и равноправности. Међутим, упркос свим разликама, чини се да ови идеали нису у опозицији. Штавише, како и слободу и једнакост човек не може да досегне без помоћи других људи, то значи да је братство најчвршћи темељ за остварење ових идеала. С друге стране опет, осећање братства тешко да може да се развије између слуге и господара или између тамничара и сужња. Дакле, само међу слободним и барем пред законом једнаким људима може да се јави међусобна блискост и солидарност, што братство у својој основи јесте. Према томе, изгледа да су на овај или онај начин слобода, једнакост и братство присно, чак судбински повезани. И премда о овом односу може пуно да се расправља, један наук из овога што је речено треба да растера могуће страхове: братство схваћено као истински морални идеал, не може да угрози ни једнакост ни слободу!

За сам крај, можда је најприкладније извући још један наук из приче о братству: данас када се осећај за заједницу убрзано губи, братство није идеал који само треба из даљине посматрати, већ се мора бити на лицу места. То значи да идеал братства треба заступати, а не само објашњавати! Другим речима, кад је братство у питању, потребно је бити истовремено и попут астронома и попут астронаута – дакле, не само гледати у небо, него и путовати тамо. И на тај начин удахнути нови живот оној идеји коју је просветитељство родило и, својом познатом крилатицом то рођење, обзнанило.

Брат ГД - ВМЛС